

Makkai-Flóra Ágnes
VÉRPIROS TÚSARKÚ

A Kolozsvár szívében levő, magyar tannyelvű iskolában az október ebben az évben is izgalomban telt. November hetedike miatt. A szocialista forradalom évfordulója volt ez, és Jókovács Ilona, becenevén Nelli, soha nem merte megkérdezni senkitől, vajon valóban októberi esemény-e ez, és ha így van, miért ünnepelik novemberben. Elfogadta. Ünnepeelt. Októberben novemberi forradalmat. Előző évben már két avatás is volt, a fél osztály pionírként feszített szépen, gömbölyű bogra csomózott nyakkendővel, csak ő maradt ki mindig. Meg Bagossy, a zenész nyápic, szőke lánya. Meg még páran. Baka Péter, egy kajla fülű gyerek, aki mindent mindig tudott, neki járt, ugye, Zilahi Júliának szintén, aki öt testvérével együtt, egyszobás otthonukban magolt naponta, és mégis jobban tanult mindenkinél. Ezt el kellett fogadni. Soós Zsóka apja élmunkás volt, de ez nem számított, mivel Zsóka megette, felzabálta az egész szorzótáblát mindenestől, és a Majtényi-verset is kívülről fújta. Szünetben, míg mások zsiros kenyeret majszoltak, azt kiabálta, hogy Harcoljunk a békéért!, és azért ez nem semmi, vonogatta a vállát Nelli, aki idén harmadik elemibe járt.

Egy szép, október végi napon boldogan rohant hazafelé az iskolával szomszédos utcai kétszobás lakásába. Komoly, problémákkal küzdő, és ezekkel szembenező gyerekként, kilenc évének morcosságával már végleg tudomásul vette, hogy Babuci tanító néni nem szereti őt. De most nagy dolog történt. Újabb avatás lesz, és a tanító néni valamiért őt is jelölte, pár másik tanulóval együtt. Már a háttáskájában lapult, gondosan összehajtogatva a szöveg, a hűség-fogadalom, amit fel kell majd mondani, és a különböző kérdések is, amelyeket egy pionírnak tudni illik. Nelli megállt. Nem szép, hogy ezeket a papírokat, amelyek biztosítják, hogy égőpiros nyakkendőben menjen május elsején és augusztus huszonharmadikán kivonulni, a füzetek közé tette. Azt már tudta, hogy azért piros a nyakkendő, mert a grivicai¹ bányász-sztrájk-

1 Az 1933-as tiltakozó megmozdulás a grivicai sztrájk elnevezés alatt vonult be a romániai kommunizmus történetébe.

ban sok vér folyt el. És még másért is. Jelkép ez a szín, a dicső jövő, az erő, az összefogás jelképe. És persze a párté. A barna flórharisnya kényelmetlen volt, szorított a gumijával a combján, a cipője is szorította, de gyorsan leült a járdára, és hamar, kapkodva előkaparta a papírokat. Egyengetve, széleiket simítgatva, táskáját hátára dobva, kezében a szép jövőt sejtető írásokat lobogtatva érkezett haza. Úgyis tudta, hogy ha egyszer kijelölték, felavatják, és felsülni az ünnepi alkalmon nem akart. Tökéletesnek lenni, legalább az avatáson, ezt a célt tűzte ki maga elé, a szocializmus fiatal építőjének lelkességével. Sőt, még egy hazafias verset is előad esetleg. Ha Babuci néni megengedi. El lehetne mondani a Hazádnak rendületlenül például, amire Nellit a hazaszeretettel bőven ellátott nagyanyja tanította meg, mialatt a Házsongárd romos sírjai között sétálgattak. Igaz, benne van, hogy magyar, és hát a magyar az egy együtt élő kisebbség, nemzetiség, úgyhogy nagy latolgatás után úgy döntött, mégsem hozakodik elő ezzel a kéréssel most. Inkább nem szaval. De azért nagy dolog lesz mindenképpen. Az egész osztág jelen lesz, és az egységelnök, egy nyolcadikos, vakítóan szép, rövid hajú lány, Szarka Ágota is. Szarkát csodálta mindenki. Pepita egyenruhája térd feletti volt, és a fekete klott kötény lazára volt engedve a mellén. Mindenben jeleskedett, IMSZ-tag² volt, és a fiúk mind szerelmesek lettek bele, még Csörsz Karcsi, Nelli osztálytársa is. És ott lesz ez a lány. Erre a gondolatra kihúzta magát a gyerek, mert nem semmi az összes szülő előtt kiállni, és még az igazgató, Szakáts elvtárs is eljön, aki aztán tényleg egy nagyon szép, szigorú, kék szemű bácsi, és szürke öltönyben, hátratett kézzel jár le és fel a folyosókon.

Nelli elvált szülők közepesen tanuló gyermeke volt, és ő volt az a diák, aki soha nem hozott virágcsokrot Babuci néninek. Édesapja, egykori főmérnök a Technofrig gyárban, akit valami elszólás miatt lefokoztak munkássá, anyja pedig családfenntartóként dolgozott még mindig ugyanott, a könyvelésen. Mindig késve érkezett a szülői értekezletre, amit Nelli nagyon szégyellt. Mert tudta, hogy a tanító néni, Babuci néni szemét ez szúrja. Mást is szégyellt Nelli. Anyja festette a haját, és ez sok mindenre adhatott okot, tévhitekre, plety-

2 IMSZ: Ifjómunkás Szövetség

kákra. A tanítónő például sokkal fiatalabb volt az anyjánál, és mégis fekete egyenköpenybe kényszerült. Fehér gallérral, ami Nellit zavarta, mert elütött erősen, és ezt a pici, csipkés gallért nézte mindig, ha Babuci néni beszélt hozzá, vagy feleltette. Nelli lusta, és esze sincs sok, ez van mindig a Babuci néni arcán, és ezért gyűlöli őt a kislány. Nelli még azt is megérezte, hogy Babuci néni kissé gyanúsán olvasta az ő fogalmazványait a családi életképről, ahol az édesanya könyvet olvas, és nem edényeket mosogat. Néha, ha nagyon mérges, elképzelte, hogy Babuci néni meztelenül áll, de tényleg anyaszült meztelenül áll ott, kinn, a tábla előtt, és úgy kell magyaráznia ruha és cipő nélkül nekik, akik felöltözve hallgatják. Azt is tudta a gyerek, hogy az ő apját még soha nem látta senki az iskolában. Nelli lelkében a román és magyar óra olvasmányai és a tanítások katyvasza nyomán ott élt egy falatka remény azért, hogy ez a gyülekezet, mármint a munkás-paraszt szövetség és a haladó értelmiség valahogy szépen felvirágoztatja majd a világot, és az ő édesapja is visszakapja eredeti állását. És végre visszakanyarodik hozzájuk, az ő életükbe. Azonban édesanyja újabban estéknként le-leszaladt a sarki telefonfülkéhez, és a száját is erősebben rúzsosza.

De most új időszak következik az életében. Nelli pionír lesz. Bagossy Beatrix is. Harcolni fognak a semmiből felszökkenő gyárak és üzemek földjén, ahol munkáskéz az úr, és ahol a parasztok a napsütötte, zsenge réten, szántás-vetés közben dalolva tanulnak, és mindenki mindenkivel egyetért. Mindenben.

Édesanyja pusztit ad, meg ebédet is, sietősen, fáradtan. Lebbencsleves, túrós puliszka, de Nelli alig bír enni az izgalomtól. Anyja tesz-vesz, és Nelli legnagyobb ámulatára, nem fordul ki a világ a sarkaiból ettől az ő nagy pionírságától. Még két nap múlva sem. A mama magas, nagyon sovány, sötét hajú, keveset beszélő asszony, azt mondja, édesapjának is szólt, és el fog jönni az ünnepélyre. Nelli álmatlanul hever. Imádja a távol élő, blokknegyedben szobát bérlő apukáját, akit kéthetente lát, mert ez az apa erősen elfoglalt, továbbképzzi magát, és dolgozik is, három műszakban, és a kislány tudja, ha mérnök is az apja, mégis két keze munkájával keresi meg a kenyerét, tehát a munkásosztályhoz tartozik, és vezető szerepet tölt be. Mármint a munkásosztály.

És eljön a nagy nap is. Az egész osztály jelen van. Ünneplőben virít a sok fényesre vasalt nyakkendő, kifésülve, lófarkakba kötve minden copf, hosszúnadrág a fiúkon, a lányokon rakott, kis szoknya. Ott ülnek ők, öten, egy szálkás padon, oldalt, a tanterem szélén, amit erre a célra aznap kidíszítettek. Két nagy lobogó a szélesre tárt ajtó két oldalán, nem éppen szimmetrikusan, művirágok, fehér selyempuklis csokrok a vezérek képein. A szálka pont a Nelli fenekébe szúr, de nem mer mozdulni. Rajta még csak sima blúz van, a vele szemben levő egész pionírosztagon ott van a selyem nyakkendő és a jelvény. Köllő Éva, Vica, az osztagelnök legelöl áll, tisztségének kijáró méltósággal.

Érkeznek a meghívott szülők. Pár sor szék a pár szülőnek. Kevés, ennyi van. Pál néni, Istvánka anyja és az apja, Béla bá is itt van, a néni rendezi falatnyi kontyát. Istvánka rossz gyerek, néha az órán böfög, és megrángatja a lányok haját. Elfordulna Nelli, de a nyaka merev. Szilasék is megjöttek, Ildikó szülei, gyorsan ülnek le, az asszony fázósan, prémes kabátkáját igazítja, a férfi ijedten kapja le micisapkáját. Szilas pocsék tanuló, de vívni jár, nyert versenyen is, dicsőséget szerezve ezzel az iskolának, sőt, az egész tartománynak. És mindig virágot hoz. Igaz, anyja a virágboltban eladónő, biztos, olcsóbban kapja. De íme, jön, érkezik Nelli édesanyja is sietősen. Az osztagelnök, Vica szeme kikerekedik, Nelli-mama lábán nagyon magas sarkú, égőpiros, hegyes orrú cipő. Kedves mosollyal lép a székekhez, és leül. Nelli hallja, ahogy Rátkai Éva harsogva suttogja, aki olyan kövér, hogy fél fenéke lecsüng a padról, de régen pionír már, hogy soha életében nem látott még embert, aki piros cipőt viselt, és hogy ezt biztosan nem a Select boltból szereztek, hanem leginkább Budapestről. A tanító néni tétet fedő kosztümben elfojt egy mosolyt, Nelli ezt látva, meztelenül akarja látni őt újra. Gyűlöli. Mert az ő anyja még a fodrásznál is járt, szemüveget is tett, úgy ül ott, keresztbe rakva a lábát, kecsesen, szépen, és Nelli dühös, mert ezt Babuci tanítónő és az egész nagy vircsaft nem érti meg, nem értékeli. Hiszen ez egy gesztus. Hiszen anyja csinos cipőjének színe pontosan egyezik a pionír nyakkendő, ennél fogva a grivicai harcoló bányászok kiömlött vérének színével.

De induló szólal meg az iskola nyekergős lemezjátszójáról. Nelli még egyre a szélesre tárt ajtót lesi. Belép az egységelnök, a nyolcadikos Szarka Ágota. Erre Vica, fejéhez tartva kezét, szalutál:

- Osztag, vigyázz! Vidáman köszönt a pionír! - kiáltja éles gyerekhangján.

Az igazgató elvtárs sajnos nem lehet jelen, lép előre a tanító néni kissé zavart állapotban, így az egészségnök dolga lesz a nyakkendőkötés. Meg a kikérdezgetés. Ruganyos, nagy léptekkel Bagossy Beatrix, Trixi anyukája, aki amúgy festőművész, is itt van már, a tanító néni legnagyobb rémületére, hosszú pelerinben és malomkerék nagyságú kalapban, hangosan nevetgélve. Helyet foglal, jobbra-balra köszönget. A zenész papa sehol nincs.

Csend lesz. Kezdődik az ünnepély. Mindenki áll. Csak a szülők ülnek. Nagyon különböző emberek, mindenféle családok tagjai ők, de most egyformává válnak. Nem moccannak. Arcukon erős és fegyelmezett, ünnepélyes kifejezés, egy maszk, ami semmihez nem hasonlít. Akkor a nyitott ajtóban, pontosan a két lobogó között megjelenik egy magas, sovány férfi, biccent, bejön, és sietve leül a Nelli anyja mellé. A kislány torkát erősen megszorítja valami. Büszkén pillant a tanító nénije, Babuci felé, és nagy levegőt vesz, magasra emeli hegyes állú, kerek kis fejét. Közben Bagossy belesül a fogadalomba, sírni kezd, de valahogy túlesik rajta, anyukája a széles karimájú kalap védelmébe húzódik. Az egészségnök három kérdést tesz fel mindenkinek, egyenként. Nelli következik, izzad, pisilni kell, a mamája harisnyáján egy szem éppen lefutott, és az ajtó oldalára erősített zászló széle is foszlott már. Pont látni azt. Nyel egyet. Talán túl halkán, de helyesen válaszol. Következik a fogadalom. Én, Jókovács Ilona, fogadom, hogy... És átváltozik a lányka ekkor, fényesre tágul a szeme, kiszakad keskeny mellkasából a visszafojtott áhítat, egész mellőzött lényének odaadásával mondja el a szöveget, közben a szemben levő négy, virágokkal, selyempamacsokkal díszített képet nézi. Leginkább a középsőt. Meg a felette levő nagy címert a búzakalásszal. Miközben nyakába kötik a nyakkendőt, egyik arcképen, talán a huzattól, vagy másvalamitől, a fehér művirág halk zizzenéssel lehull a tanterem padlójára. Nelli érzi a nyakkendő súlyát magán, de nem mer hozzáérni, áll ott, és végre megkapja a jelvényt is. Csak akkor pillant a legszélén ülő édesapja felé. A barna hajú, megviselt férfi egészen sápadt most, karikás szeme nagyra tágul, könnye kicsordul, és lassan végigpereg rezzenés nélküli, merev arcán. Nellit ettől gyönyör fogja el, soha nem sejtett édes érzés ez, hiszen végre bátran, erősen harcolhat a békéért, a közös célok megvalósítá-

sáért, a hazáért, a pártért, és ez annyira felemelő, annyira nagy dolog, hogy az ő mindig erős apja is meghatódik.

Ezután az összes gyerek elénekeli a Mind-mind a népek kezdetű dalt, nagyon hangosan, és erővel. Babuci néni vezényel. Nelli kipirult arccal fújja a többiekkel, hálás, hiszen részese a szép, nagy, építő tömbnek, ahol nem létezik sem rossz, sem betegség, sem szegénység, sem halál, és ez nagy kiváltság, még akkor is, ha ő gyenge tanuló.

Másnap derült ki, Nelli a szünetben fél füllel hallotta, a kapus bácsi mondta egy idegennek, hogy az igazgató elvtárs miért nem lehetett jelen az avatáson. Valami bejelentés érkezett ellene, és el kellett távolítani az iskolából, új igazgatót fognak idehelyezni hamarosan. Vagy valami efféle. De Nellit ez nem zavarja. Egy ideig még örömmel köti majd fel új selyem nyakkendőjét, és tüzi ki a jelvényét, ezzel is jelezve, hogy a nagy, virágzó rét, a gyümölcsös kert, a jövő egyik picinyke, gyöngye, de erővel felvértezett része. És vidáman köszönt a pionír.

*Kovácsműhely, 2017
(100 x 70 cm, akrill, papír)*